Цивільне право і цивільний процес; сімейне право;
міжнародне приватне право

УДК 347.958

Ткачук Анжеліка Олегівна
доктор філософії в галузі права,
доцент кафедри цивільного процесу
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Tkachuk Anzhelika
PhD in Law,
Associate Professor of Civil Procedure Department
Taras Shevchenko National University of Kyiv
ORCID: 0000-0002-3380-2427

ПІДСТАВИ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ ЗА ВИКЛЮЧНИМИ ОБСТАВИНАМИ
GROUNDS FOR REVIEWING OF COURT DECISIONS ON EXCEPTIONAL CIRCUMSTANCES

Анотація. *Вступ. Інститут перегляду судових рішень за виключними обставинами є особливим механізмом процесуального контролю за остаточними судовими актами, що набрали законної сили, метою застосування якого є забезпечення балансу між принципом правової визначеності та необхідністю виправлення судової помилки у виключних ситуаціях, коли звичайні засоби правового захисту вже вичерпані.*

Мета дослідження полягає у визначенні з урахуванням судової практики особливостей перегляду судових рішень з окремих виключних підстав, а саме: 1) застосування (незастосування) у судовому рішенні, яке не виконане, неконституційного (конституційність якого встановлена) закону, іншого нормативно-правового акт чи його окремого положення; та

2) порушення Україною міжнародних зобов'язань під час вирішення відповідної справи судом.

Матеріли і методи. Дослідження було здійснене з використанням законодавчих актів, праць вітчизняних науковців, національної та зарубіжної практики з використанням загальнонаукового діалектичного методу, методу аналізу та синтезу, формально-логічного та логіко-юридичного методів.

Результати. Встановлено, що перегляд судових рішень за виключними обставинами є екстраординарною процесуальною формою, що досягається лише за наявності чітко визначених у законі особливих підстав, які безпосередньо пов'язані з порушенням основоположних принципів судочинства або прав людини. Доведено ретроактивність рішень Конституційного Суду України при перегляду судових рішень за виключними обставинами. Обґрунтовано особливу роль рішень Європейського Суду з прав людини при перегляді судових рішень за виключними обставинами.

Перспективи. В подальших наукових дослідженнях для комплексного аналізу підстав перегляду судових рішень за виключними обставинами запропоновано розглянути питання особливостей застосування третьої підстави такого перегляду, як встановлення вироком суду, що набрав законної сили, вини судді у вчиненні кримінального правопорушення, внаслідок якого було ухвалено судове рішення.

Ключові слова: *процесуальний контроль, право на справедливий суд, виключні підстави, ретроактивність рішення, повторний розгляд справи.*

Summary. *Introduction. The institution of judicial review on exceptional circumstances is a special mechanism of procedural control over final judicial decisions, came into force, the purpose of which is to ensure a balance between*

the principle of legal certainty and the need to correct a judicial mistake in exceptional situations when common remedies have already been exhausted.

The purpose of the study is to determine taking into account judicial practice the features of court decisions on certain exceptional grounds, namely: 1) application (non-application) in the court non-executed decisions of an unconstitutional (the constitutionality of which has been established) law, other regulatory act or its certain provisions, and 2) violation of Ukraine of the international obligations while trial.

Materials and methods. The research was carried out using legislative acts, works of domestic scientists, national and foreign practice using the general scientific dialectical method, analysis and synthesis method, formal-logical and logical-legal methods.

Research results. It was established that the review of court decisions on exceptional circumstances is an extraordinary procedural form achieved only with special grounds clearly defined in law, which are directly related to the violation of the fundamental principles of justice or human rights. The retroactivity of the decisions of the Constitutional Court of Ukraine while reviewing of court decisions on exceptional circumstances is proven. The special role of the decisions of the European Court of Human Rights while judicial reviewing on exceptions circumstances was sustained.

Prospects. It is proposed to consider the issue of the application specifics for the third ground for such review such as the establishment by a court verdict came into force of the judge's fault in committing offenses as a result of which the court decisions were made in further scientific research for a comprehensive analysis of the grounds for reviewing of court decisions on exceptional circumstances.

Key words: *procedural control, right to a fair trial, exceptional grounds, retroactivity of the decision, retrial.*

Постановка проблеми. Інститут перегляду судових рішень за виключними обставинами є особливим механізмом процесуального контролю за остаточними судовими актами, що набрали законної сили. Його метою є забезпечення балансу між принципом правової визначеності та необхідністю виправлення судової помилки у виключних ситуаціях, коли звичайні засоби правового захисту вже вичерпані.

На відміну від апеляційного чи касаційного перегляду, які спрямовані на перевірку рішень у межах звичайного процесуального циклу, перегляд за виключними обставинами є екстраординарною процесуальною формою. Його застосування допускається лише за наявності чітко визначених у законі підстав, які мають особливий характер і безпосередньо пов'язані з порушенням основоположних принципів судочинства або прав людини, що потребує окремого дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання перегляду судових рішень за виключними обставинами не лише у цивільному процесі привертає увагу як науковців, так і практиків, що свідчить про актуальність і складність цього інституту. Зокрема, дослідженням поняття, підстав і процесуальних аспектів перегляду займалися такі науковці, як А. Єзеров [1], Ю. Задорожний [2], Д. Зятіна [3], Д. Менюк [4], Л. Остафійчук [5] та Т. Цувіна [6]. У своїх працях вони аналізували нормативне регулювання відповідної процедури, співвідношення перегляду за виключними й нововиявленими обставинами, особливості впливу рішень міжнародних судових установ.

Попри такі значні наукові напрацювання, результати аналізу останньої судової практики доводять потребу поглибленого вивчення питання особливостей практичного застосування підстав перегляду судових рішень за виключними обставинами.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Основними завданнями статті є на основі аналізу законодавства, теоретичних підходів

та судової практики розкрити мету перегляду судових рішень за виключними обставинами та визначити особливості застосування для такого перегляду судових рішень окремих виключних підстав, а саме: 1) застосування (незастосування) у судовому рішенні, яке не виконане, неконституційного (конституційність якого встановлена) закону, іншого нормативно-правового акта чи його окремого положення; та 2) порушення Україною міжнародних зобов'язань під час відповідної справи.

Виклад основного матеріалу. Уперше інститут перегляду за виключними обставинами був введений у цивільне процесуальне законодавство України у 2017 році в межах судової реформи, що супроводжувалася істотною трансформацією процесуального законодавства. Зокрема, розділ V Цивільного процесуального кодексу України [7] (далі – ЦПК України) в редакції Закону № 2147-VIII передбачає нову структуру перегляду судових рішень, включаючи главу 3 «Перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами», яка врегульовує відповідний порядок і умови.

Із частини третьої статті 423 ЦПК України випливає, що підставами для перегляду судових рішень у зв'язку з виключними обставинами є: 1) встановлена Конституційним Судом України неконституційність (або конституційність) закону, іншого нормативно-правового акта чи його окремого положення, яке було застосовано або не застосовано судом при вирішенні справи, якщо рішення ще не виконане; 2) встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикцію якої визнано Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань під час вирішення відповідної справи судом; 3) встановлення вироком суду, що набрав законної сили, вини судді у вчиненні кримінального правопорушення, внаслідок якого було ухвалено судове рішення. Окремо розглянемо деякі з цих підстав.

Особливістю першої підстави перегляду є її зв'язок із рішенням Конституційного Суду України (КСУ), яке має пряму дію та є обов'язковим для всіх органів державної влади, у тому числі судів. При цьому суди повинні враховувати, що дія рішення КСУ не поширюється автоматично на вже виконані рішення, що додатково підкреслює обмежений процесуальний ефект цієї підстави, як і закріплено в частині третій статті 423 ЦПК України.

У науковій літературі висловлюються різні підходи до питання ретроактивності рішень КСУ. Одні дослідники вважають, що визнання закону неконституційним повинно мати зворотну силу для усунення всіх правових наслідків його застосування (С. Головатий, В. Шаповал), інші ж наголошують на принципі правової визначеності та неприпустимості порушення стабільності судових рішень (О. Костенко, В. Бринцев).

Звертаючись до судової практики, у постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 30 листопада 2023 року у справі № 205/6223/22 вказано, що положення нормативно-правового акта, що суперечать Конституції України, згідно з вимогами частини шостої статті 10 ЦПК України не застосовуються судом. Тому суд при вирішенні справи має надавати оцінку змісту позовних вимог та обставин справи (спірних правовідносин) з урахуванням конституційності (неконституційності) норми закону, яка підлягає застосуванню. За наявності відповідного рішення Конституційного Суду України щодо неконституційності положення нормативно-правового акта за підставою, що такий акт не відповідає Конституції України, суд враховує юридичну позицію (висновок) Конституційного Суду України. Натомість відсутність рішення Конституційного Суду України щодо неконституційності такого закону чи іншого правового акта має правовий наслідок у вигляді звернення судом, після ухвалення рішення у справі, до Верховного Суду для вирішення питання стосовно внесення до Конституційного Суду України подання щодо конституційності закону чи

іншого правового акта, вирішення питання про конституційність якого належить до юрисдикції Конституційного Суду України [8].

На практиці застосування цієї підстави є вкрай обмеженим через суворі вимоги закону. Як було згадано, рішення підлягає перегляду лише за умови, якщо воно ще не виконане, що суттєво звужує можливості захисту прав осіб, які постраждали від застосування неконституційної норми.

У постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 06 вересня 2023 року у справі № 158/2439/22 вказано, що «в практиці Верховного Суду усталеним є підхід про те, що судове рішення про відмову в задоволенні позовних вимог не підлягає примусовому виконанню і тому не може переглядатися за виключними обставинами (див. зокрема, постанову Верховного Суду у складі Об`єднаної палати Касаційного адміністративного суду від 07 липня 2023 року в справі №818/1793/18 (провадження № К/990127229/19) […]. Об`єднана палата Касаційного цивільного суду застосовувала рішення Конституційного Суду України, ухвалені після прийняття судових рішень суду, що переглядалися касаційним судом (див.: постанову Верховного Суду в складі Об`єднаної палати Касаційного цивільного суду від 20 червня 2019 року в справі № 688/1619/17-ц (провадження № 61-24783св18) та постанову Верховного Суду в складі Об`єднаної палати Касаційного цивільного суду від 05 вересня 2019 року в справі № 638/9278/16-ц) (провадження № 61-33331сво18). Такий підхід вочевидь відображає розумну передбачуваність судового рішення, оскільки дозволяє уникнути ситуації, за якої при вирішенні справи застосовано неконституційну норму і особа позбавлена переглянути таке рішення суду за виключними обставинами [9].

Так, за обставинами справи, викладеними у постанові Верховного Суду від 17 січня 2025 року по справі № 616/458/21 позивач, педагог із комунального закладу освіти, оскаржував законність свого звільнення,

посилаючись на нікчемність правової підстави, яка базувалась на положенні, визнаному в подальшому неконституційним. Суди першої та апеляційної інстанцій відмовили у задоволенні позову, а згодом ці рішення були залишені без змін у касаційному порядку. Після прийняття Конституційним Судом України відповідного рішення, яким визнано неконституційним застосовану у справі норму, позивач подав заяву про перегляд рішення за виключними обставинами згідно з пунктом 4 частини першої статті 423 ЦПК України. Верховний Суд у цій справі, діючи в межах компетенції Касаційного цивільного суду, частково задовольнив заяву про перегляд та визнав правову помилку попередніх інстанцій, що полягала у застосуванні неконституційної норми.

Ключовим є те, що Верховний Суд вперше відкрито та недвозначно відступив від обмежувального підходу до тлумачення рішень КСУ як таких, що діють виключно «pro futuro» (на майбутнє). Суд наголосив: «Положення, що суперечать Конституції України, не можуть застосовуватися в судовій практиці незалежно від часу ухвалення відповідного рішення Конституційного Суду України. Їх неконституційність має ретроспективну дію, якщо вона впливає на сутність правовідносин» [10]. Після ухвалення рішення Конституційним Судом України справа розглядатиметься судом загальної юрисдикції з урахуванням такого рішення.

Цей висновок узгоджується з усталеною практикою Європейського суду з прав людини (зокрема, справи *Broniowski v. Poland* [11] та *Belvedere Alberghiera v. Italy*) [12], в яких визнано, що забезпечення права на ефективний засіб юридичного захисту включає і перегляд справ, у яких було застосовано неконституційні норми.

Наступною підставою для перегляду рішення за виключними обставинами відповідно до пункту 2 частини третьої статті 423 ЦПК є встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана

Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні даної справи судом.

Стаття 55 Конституції України [13] надає право кожному після використання всіх національних засобів юридичного захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна.

Що стосується міжнародних судових установ, юрисдикція яких визнана Україною, то до них слід віднести Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ), Міжнародний комерційний арбітражний суд та Міжнародний суд ООН.

Найбільшу практичну значущість для національної правової системи України, зокрема для цивільного судочинства, має ЄСПЛ, адже саме його рішення найчастіше встановлюють порушення Україною міжнародних зобов'язань. Юрисдикція ЄСПЛ була визнана Україною на підставі Закону України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та Протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» від 17 липня 1997 року [14]. В аспекті перегляду судових рішень застосовними є Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року № 3477-IV [15], Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам «Щодо повторного розгляду або поновлення провадження у певних справах на національному рівні після прийняття рішень Європейським судом з прав людини» № R(2000)2 від 19 січня 2000 року [16]. Так, в рішеннях ЄСПЛ може бути прямо вказано на необхідність вжиття державою додаткових заходів індивідуального характеру, а саме відновлення попереднього стану заявника (повторний розгляд справи судом, включаючи відновлення провадження у справі) чи з самих рішень ЄСПЛ можна зробити висновок про таку необхідність (restitution in

integrum) (постанови Великої Палати Верховного Суду від 03 квітня 2024 року у справі № 2-534-03 [17], від 03 вересня 2019 року у справі № 569/1635/16-ц [18], від 17 квітня 2018 року у справі № 2-1178/11 [19]). Як зазначено у постанові Великої Палати Верховного Суду від 11 грудня 2024 року у справі № 463/615/13 перегляд судових рішень у зв'язку з ухваленням ЄСПЛ рішення, у якому встановлено порушення Конвенції, є одним із законодавчих механізмів забезпечення дієвості принципу відповідальності держави перед людиною за свою діяльність [20].

Тому рішення ЄСПЛ не лише мають зобов'язальний характер, а й відіграють важливу роль у формуванні правозастосовної практики в цивільному процесі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. За результатами дослідження окремих підстав перегляду судових рішень за виключними обставинами встановлено, що підхід судових органів до вирішення питань у справах щодо такого перегляду має ґрунтуватися на принципах послідовності та правової узгодженості. Потенційні ризики, пов'язані з визнанням Конституційним Судом України конституційності або неконституційності положень законодавства, не можуть перекладатися на осіб, яких ці положення безпосередньо стосуються. Водночас допущена судом помилка у тлумаченні чи застосуванні норми права підлягає обов'язковому виправленню незалежно від факту виконання відповідного судового рішення.

При перегляді судових рішень за підставою встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення останньою міжнародних зобов'язань при вирішенні даної справи судом, особливу роль відіграє Європейський суд з прав людини та прийняті ним рішення, в даному випадку, про перегляд справи, які є обов'язковими для виконання Україною.

Для комплексного розгляду даної теми окремої уваги також заслуговує питання особливостей застосування третьої підстави перегляду, а саме встановлення вироком суду, що набрав законної сили, вини судді у вчиненні кримінального правопорушення, внаслідок якого було ухвалено судове рішення, що має бути самостійним предметом подальшого наукового дослідження.

Література

1. Єзеров А. Неконституційність закону як підстава для перегляду судових рішень за виключними обставинами в адміністративному судочинстві. *Вісник Конституційного Суду України*. 2020. № 3. С. 112-124. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/library/yezerov_a._nekonstytuciynist_zakonu_yak_pidstava_dlya_pereglyadu_sudovyh_rishen_za_vyklyuchnymy_obstavynamy.pdf (дата звернення: 21.01.2026).

2. Задорожний Ю. Перегляд судових рішень за виключними обставинами. *Правова політика України: історія та сучасність* : матеріали І Всеукр. наук.-практ. сем., м. Житомир, 08 жовт. 2020 р. / Держ. ун-т «Житомир. політ-ка». Житомир, 2020. С. 34-37. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/33606/1/Y_Zadorozhnyi_Seminar_2020_FPMV.pdf (дата звернення: 21.01.2026).

3. Зятіна Д. Перегляд судових рішень у зв'язку з виключними обставинами на підставі п.1 ч. ст.320 ГПК України. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 4. С. 81-85. DOI: https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.4.13. URL: http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/4/14.pdf (дата звернення: 21.01.2026).

4. Менюк Д. Особливості перегляду судових рішень при встановленні міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи у цивільному процесі. *П'ятдесяті економіко-правові дискусії* :

матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Львів, 25 верес. 2020 р. / Громад.ор-ція «Наук. спіл-та». Львів, 2020. С. 52-55. URL: http://www.spilnota.net.ua/data/downloads/file_1603955801.pdf#page=52 (дата звернення: 21.01.2026).

5. Остафійчук Л. Поняття та підстави перегляду судових рішень за виключними обставинами в цивільному процесі. *Juris Europensis Scientia*. 2021. № 5. С. 46-53. DOI: https://doi.org/10.32837/chern.v0i5.279. URL: http://jes.nuoua.od.ua/archive/5_2021/12.pdf (дата звернення: 21.01.2026).

6. Цувіна Т. Інститут конституційної скарги та перегляд судових рішень за виключними обставинами в контексті принципу верховенства права. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Т. 1, № 3(28). С. 136-141. DOI: https://doi.org/10.32837/pyuv.v1i3(28).336. URL: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v3-1_2019/27.pdf (дата звернення: 21.01.2026)

7. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text (дата звернення: 21.01.2026).

8. Постанова Верховного Суду від 30.11.2023 р. у справі № 205/6223/22. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/115409048 (дата звернення: 21.01.1026)

9. Постанова Верховного Суду від 06.09.2023 р. у справі № 158/2439/22. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/113324415 (дата звернення: 21.01.2026).

10. Постанова Верховного Суду від 17.01.2025 р. у справі № 616/458/21. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/124629953 (дата звернення: 21.01.2026).

11. Рішення Європейського суду з прав людини від 22.06.2004 р. у справі «Броньовські проти Польщі». URL: https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22itemid%22:[%22001-125506%22]} (дата звернення: 21.01.2026).

12. Judgement of the European Court of Human Rights. 30.05.2000. Case of Belvedere Alberghiera v. Italy. URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-58834%22]} (дата звернення: 21.01.2026).

13. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 21.01.2026).

14. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції : Закон України від 17.07.1997 № 475/97-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475/97-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 21.01.2026).

15. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. №3477-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text (дата звернення: 21.01.2026).

16. Щодо повторного розгляду або поновлення провадження у певних справах на національному рівні після прийняття рішень Європейським судом з прав людини : Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам від 19.01.2000 р. № R (2000)2. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_175#Text (дата звернення: 21.01.2026).

17. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 03.04.2024 р. у справі № 2-534-03. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/118071707 (дата звернення: 21.01.2026).

18. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 03.09.2019 р. у справі № 569/1635/16-ц. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/84274446 (дата звернення: 21.01.2026).

19. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 17.04.2018 р. у справі № 2-1178/11. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/73500794 (дата звернення: 21.01.2026).

20. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 11.12.2024 р. у справі № 463/615/13. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/124522582 (дата звернення: 21.01.2026).

References

1. Iezerov A. (2020) Nekonstytutsiinist zakonu yak pidstava dlia perehliadu sudovykh rishen za vykliuchnymy obstavynamy v administratyvnomu sudochynstvi [Unconstitutionality of a law as a basis for reviewing of court decisions on exceptional circumstances in administrative proceedings]. *Visnyk Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy – Bulletin of the Constitutional Court of Ukraine,* (3), 112-124. https://ccu.gov.ua/sites/default/files/library/yezerov_a._nekonstytuciynist_zakonu_yak_pidstava_dlya_pereglyadu_sudovyh_rishen_za_vyklyuchnymy_obstavynamy.pdf [in Ukrainian].

2. Zadorozhnyi Yu. (2020) Perehliad sudovykh rishen za vykliuchnymy obstavynamy [Review of court decisions on exceptional circumstances]. *Pravova polityka Ukrainy: istoriia ta suchasnist – Legal policy of Ukraine: history and modernity* : materialy I Vseukr. nauk.-prakt. sem., m. Zhytomyr, 08 zhovt. 2020 r. / Derzh. un-t «Zhytomyr. polit-ka». Zhytomyr, 34-37. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/33606/1/Y_Zadorozhnyi_Seminar_2020_FPMV.pdf [in Ukrainian].

3. Ziatina D. (2020) Perehliad sudovykh rishen u zviazku z vykliuchnymy obstavynamy na pidstavi p.1 ch. st.320 HPK Ukrainy [Review of court decisions in connection with exceptional circumstances on the basis of clause 1 of part 3 of article 320 of the Civil Procedure Code of Ukraine]. *Pidpryiemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law*, (4), 81-85. doi:

https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.4.13. http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/4/14.pdf [in Ukrainian].

4. Meniuk D. (2020) Osoblyvosti perehliadu sudovykh rishen pry vstanovlenni mizhnarodnoiu sudovoiu ustanovoiu, yurysdyktsiia yakoi vyznana Ukrainoiu, porushennia Ukrainoiu mizhnarodnykh zoboviazan pry vyrishenni spravy u tsyvilnomu protsesi [Peculiarities of reviewing judicial decisions after establishing an international judicial institution, the jurisdiction of which is recognized by Ukraine, and when Ukraine violates international obligations resolving disputes in civil proceedings]. *Piatdesiati ekonomiko-pravovi dyskusii – Fifty-five economic and legal discussions* : materialy Mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf., m. Lviv, 25 veres. 2020 r. / Hromad.or-tsiia «Nauk. spil-ta». Lviv, 52-55. http://www.spilnota.net.ua/data/downloads/file_1603955801.pdf#page=52 [in Ukrainian].

5. Ostafiichuk L. (2021) Poniattia ta pidstavy perehliadu sudovykh rishen za vykliuchnymy obstavynamy v tsyvilnomu protsesi [The concept and grounds for reviewing of court decisions on exceptional circumstances in civil proceedings]. *Juris Europensis Scientia*. (5). 46-53. doi: https://doi.org/10.32837/chern.v0i5.279. http://jes.nuoua.od.ua/archive/5_2021/12.pdf [in Ukrainian].

6. Tsuvina T. (2019) Instytut konstytutsiinoi skarhy ta perehliad sudovykh rishen za vykliuchnymy obstavynamy v konteksti pryntsypu verkhovenstva prava [Institute of constitutional complaint and review of court decisions in exceptional circumstances in the context of the principle of the rule of law]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk – Carpathian Legal Bulletin*. T. 1, № 3(28). 136-141. doi: https://doi.org/10.32837/pyuv.v1i3(28).336. http://www.pjv.nuoua.od.ua/v3-1_2019/27.pdf [in Ukrainian].

7. Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy, Zakon Ukrainy [Civil Procedure Code of Ukraine, Law of Ukraine] № 1618-IV (2004). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text [in Ukrainian].

8. Postanova Verkhovnoho Sudu [Resolution of the Supreme Court] № 205/6223/22 (2023). https://reyestr.court.gov.ua/Review/115409048 [in Ukrainian].

9. Postanova Verkhovnoho Sudu [Resolution of the Supreme Court] № 158/2439/22 (2023). https://reyestr.court.gov.ua/Review/113324415 [in Ukrainian].

10. Postanova Verkhovnoho Sudu [Resolution of the Supreme Court] vid № 616/458/21 (2025). https://reyestr.court.gov.ua/Review/124629953 [in Ukrainian].

11. Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny u spravi «Bronovski proty Polshchi» [Judgment of the European Court of Human Rights in the case of «Broniowski v. Poland»] (2004). https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22itemid%22:[%22001-125506%22]} [in Ukrainian].

12. Judgement of the European Court of Human Rights. Case of Belvedere Alberghiera v. Italy. (2000). https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-58834%22]} (in English).

13. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine] № 254k/96-VR (1996). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text [in Ukrainian].

14. Pro ratyfikatsiiu Konventsii pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod 1950 roku, Pershoho protokolu ta protokoliv 1950 roku, Pershoho protokolu ta protokoliv № 2, 4, 7 ta 11 do Konventsii, Zakon Ukrainy [On the ratification of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 1950, the First Protocol and the 1950 Protocols,

the First Protocol and Protocols Nos. 2, 4, 7 and 11 to the Convention, Law of Ukraine] № 475/97-VR (1997). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475/97-%D0%B2%D1%80#Text [in Ukrainian].

15. Pro vykonannia rishen ta zastosuvannia praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny, Zakon Ukrainy [On the Execution of Judgments and Application of the Case Law of the European Court of Human Rights, Law of Ukraine] №3477-IV (2006). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text [in Ukrainian].

16. Shchodo povtornoho rozghliadu abo ponovlennia provadzhennia u pevnykh spravakh na natsionalnomu rivni pislia pryiniattia rishen Yevropeiskym sudom z prav liudyny, Rekomendatsii Komitetu Ministriv Rady Yevropy derzhavam-chlenam [Regarding the re-examination or reopening of proceedings in certain cases at the national level following decisions of the European Court of Human Rights, Recommendations of the Committee of Ministers of the Council of Europe to member states] № R (2000)2 (2000). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_175#Text [in Ukrainian].

17. Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu [Resolution of the Grand Chamber of the Supreme Court] № 2-534-03 (2024). https://reyestr.court.gov.ua/Review/118071707 [in Ukrainian].

18. Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu [Resolution of the Grand Chamber of the Supreme Court] № 569/1635/16-ts (2019). https://reyestr.court.gov.ua/Review/84274446 [in Ukrainian].

19. Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu [Resolution of the Grand Chamber of the Supreme Court] № 2-1178/11 (2018). https://reyestr.court.gov.ua/Review/73500794 [in Ukrainian].

20. Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu [Resolution of the Grand Chamber of the Supreme Court] № 463/615/13 (2024). https://reyestr.court.gov.ua/Review/124522582 [in Ukrainian].